

Mønstret i demokratiets udbredelse i verden

Af Martin Paldam, Økonomisk Institut, Aarhus Universitet¹

For nogle lande er der ingen tvivl om styreformen. Fx har Danmark demokrati og Nordkorea diktatur. De fleste lande har det dog som Rusland – de har både demokratiske og diktatoriske træk. Det har medført 3-4 forsøg på at lave et *demokrati indeks* – herfra **D-tal** – der angiver, hvor lande befinder sig på en sammenlignelig D-skala. Dette essay diskuterer resultaterne af en analyse af de to vigtigste D-tal, der er beregnet for næsten alle lande, jf henvisningerne. Tallene har en betydelig målefejl, og de indeholder mange historiske tilfældigheder; men når man anvender statistiske metoder, findes et mønster i tallene, der *ikke* kan være tilfældigt. Formålet med artiklen er at se på dette mønster. Det kræver, at mange, mange forbehold og interessante digressioner har måttet udelades.

Det vigtigste er, at demokrati er en funktion af indkomsten: Fattigdom er den værste barriere for demokratiet. Desuden finder man to andre barrierer: Socialisme og Islam. Heldigvis er socialismen på retur, men til gengæld vokser gabet mellem de muslimske lande og resten af verdens D-tal. *Det muslimske gab* er nu så stort, at det er blevet et kriseskabende element i international politik. Det er derfor vigtigt at studere dets dynamik. Før vi diskuterer disse resultater, er der brug for et indblik i, hvordan D-tallene laves.

1. G- og P-indekset

De to vigtigste D-tal er *Gastil* og *Polity* indekset – kort G- og P-indekset. Tabel 1 viser, hvorfra de kommer, hvor mange lande og år de dækker, og hvilke skalaer de benytter. P-indeksets styrke er, at det dækker hele det

Tabel 1. Oversigt over de to store D-tal

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Index	Organisation	Lande	Periode dækket	Skala ^(c)	Dækket i	Omskalering
navn			Start Slut	Min Max	Papirer ^(d)	mellem index ^(e)
G: Gastil	Freedom House	171	1972 2005	7 1	(1), (3), (4)	$P = (40 - 10G) / 3$
P: Polity	CIDCM ^(a)	166	1900 ^(b) 2005	-10 10	(2)	$G = 4 - 0,3P$

Noter: (a) Center for International Development and Conflict Management, University of Maryland. (b) 15 lande har tal tilbage til 1800. (c) Min er fuldt diktatur, medens Max er fuldt demokrati. (d) Se litteraturliste. (e) Formlerne for omskalering er rigtige i endepunkterne, men tegnes de to datasæt op imod hinanden, er P-indekset mere optimistisk undervejs mellem endepunkterne.

20de århundrede. G-indekset er det mest vel-dokumenterede, men dækker kun årene fra 1972. De to konkurrerende indeks laves af organisationer, der hæger om deres politiske uafhængighed – for dét, de vurderer, er *ikke*, hvad der står i forfatningen, men hvad der gælder i praksis. Stalins styre i Sovjetunionen er således ikke angivet som et perfekt demokrati, som forfatningen viste, men som et hårdt diktatur i P-indekset.

G-indekset laves af en NGO, der hedder Freedom House. Den foretager en omfattende indsamling af primære data, der omfatter alt, hvad der kræves af et demokrati: Er der en opstillingsret for alle politiske partier efter klare og retfærdige regler? Er valgene frie og afstemningen hemmelig? Er der presse og forsamlingsfrihed? osv. Alle de primære data offentliggøres i organisationens Årbog og på nettet.² Oplysningerne sammenfattes så til et indeks med en skala fra 1 for fuldt demokrati til 7 for fuldt diktatur.

P-indekset laves af en gruppe på 4-5 forskere på University of Maryland. Det offentliggøres også på nettet, og her kan man også downloade en manual, der gør rede for, hvordan tallene er beregnet.³ Her går skalaen fra -10 for fuldt diktatur til 10 for fuldt demokrati.

De to D-skalaer vender omvendt og har forskellig afstand mellem pointene: Får et land et G-point mere, falder demokratiet med $16\frac{2}{3}\%$ af skalaen, men får det et P-point mere, stiger demokratiet med 5% af skalaen. Det er forvirrende, men for ikke at skabe yderligere forvirring, bruges de oprindelige skalaer. Alle tabeller og figurer gør dog opmærksom på, om der anvendes P- eller G-skalering.

De to D-tal er to uafhængige mål for det samme. Det er vigtigt, at de har næsten det samme gennemsnitsforløb jf figur 1. De årlige tal har en korrelation på $-0,90 \pm 0,2$.⁴ De sammenhænge, vi har udledt fra de to indeks, er

også næsten ens. Der er dog en vis uenighed om nogle landes placering: P-indekset er fx betydeligt mere positiv over for Iran, Tyrkiet og Rusland end G-indekset. Det kan ikke undre, at det unikke teokratiske system i Iran vurderes forskelligt; men forskellen på Tyrkiet og Rusland er overraskende.

Ser man således på de sidste 10 år, er begge de to index enige om, at Australien, Canada, Cypern (G), Danmark, Holland, Irland, Finland, New Zealand, Norge, Portugal, Schweiz, Sverige, USA og Østrig har fuldt demokrati. De er også næsten enige om de næste 10 lande.⁵ Ligeledes er der en betydelig enighed om de 10 mindst demokratiske lande: Regner man det ud fra den gennemsnitlige rækkefølge, er de ti mindst demokratiske lande: Sudan, Qatar, Myanmar, Libyen, Cuba, Usbekistan, Syrien, Irak, Nordkorea og – som verdens mindst demokratiske land – Saudi Arabien.⁶

Alle fulde demokratier er rige vestlige lande. De nyrige asiatiske lande er på vej op på listen, men først efter at de er blevet rige. De er i den demokratiske *konsolideringsfase*. Omvendt finder man på top tyve listen over de mindst demokratiske lande de sidste kommunistiske lande og en del muslimske lande, hvoraf ikke mindre end ni er arabiske. Det er også karakteristisk, at landene på den mindst pæne liste enten er fattige eller har en rigdom, der alene skyldes ressourcer (olie).

Demokratiets idé går tilbage til oldtidens Grækenland; men dets moderne form er udviklet i Vesten i det 19de århundrede. Det fandt først den form, vi kender, i årene omkring Første Verdenskrig. Det har så bredt sig ud over verden siden Anden Verdenskrig. De vestlige lande har derfor haft et historisk forspring. Nogle siger, at demokrati repræsenterer en særlig vestlig »*værdi*«, og at der findes andre politiske systemer, med andre slags demokrati. Dette synspunkt anser jeg for meningsløst. Der er andre idealer i verden end

demokrati, fx guds frygt, fædrelandskærlighed, en høj levestandard, lighed, trofasthed over for regeringspartiet og dets ideologi osv, men disse andre værdier er *ikke* demokrati.

2. Hele det 20de århundrede

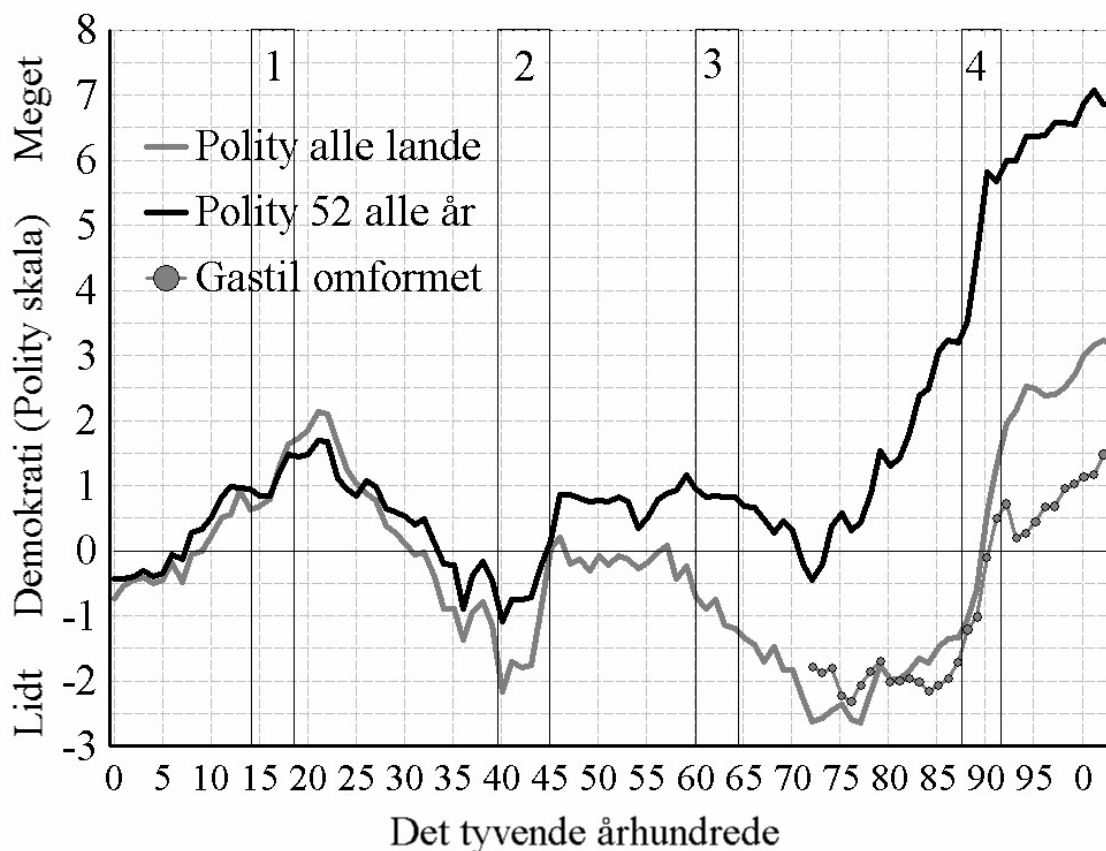
Figur 1 viser, hvordan de to index forløber. Kurverne er gennemsnit, hvor Kina har den samme vægt som Estland. P-indekset dækker 52 lande (den sorte kurve), for (næsten) alle år, men da flere og flere kolonier bliver selvstændige, vokser antallet til 166 (den grå kurve). G-indekset er næsten helt uden huller for 171 lande fra 1972 til 2005 (kurven med runde markører) – der er desuden spredte tal for en snes (typisk små) lande, som ikke er medtaget. På figuren er G-indekset omformet til P-skala, med formlen fra kolonne (7) i tabel 1.

De 52 lande, P-indekset har med alle årene, er domineret af vestlande, der har været rige længe (18), samt østeuropæiske (5) og latinamerikanske (18) lande, medens der kun er få muslimske (4) og afrikanske lande (2) med.

De vigtigste politiske begivenheder i det 20de århundrede er aftegnet som de fire høje tynde kasser: (1) og (2) er de to verdenskrige, der begge gav et knæk i kurverne. Hele mellemkrigsperioden havde faldende P-tal. Der er stor forskel på næsten alle områder mellem 1920^{ne} og 30^{ne} (se Paldam *et al*, 2006); men det viser sig ikke som et knæk i disse tal. Skiftet imod autoritære styreform i mellemkrigsårene skyldtes tydeligvis ikke krisen i 1930^{ne}.

Figur 1. Udviklingen fra år 1900 til 2004 for verden

P-skala: Når kurverne går opad, bliver der mere demokrati

Kasserne (3) og (4) er de sidste to af tre store selvstændighedsbølger: *Bølge 1* 1800-20, hvor de spanske og portugisiske imperier i Latinamerika blev slået, er uden for den analyserede periode. (3) er *bølge 2*, 1960-64, hvor de franske og engelske imperier i Asien og Afrika blev opgivet, og endelig er (4) *bølge 3* de 5 år omkring 1990, hvor det sidste store imperium – det russiske – pludselig kollapsede.⁷

Bemærk at bølge 2 ikke førte til mere demokrati, da de nye lande startede med mindre demokrati end de gamle og derfor vejede de gennemsnittet ned. De nye lande startede ganske vist typisk med et højt D-tal – især de tidligere engelske kolonier – men det varede sjældent ret længe, jf. afsnit 8. Først i 1970^{ne}

3. Fire teorier: Den demokratiske transition og konsolidering, samt socialisme og kultur som barrierer. Modkausalitet

Der er fremsat mange teorier til at forklare udbredelsen af demokratiet. Vi skal koncentrere os om de fire, som nævnes i overskriften.⁸ To af de teorier, vi ser på, drejer sig om to processer, der begge kaldes *transitioner*, se tabel 2. De bevirker begge en ændring imod mere demokrati.

Den store transition er den grundlæggende udviklingsproces, hvor et land går fra at være et fattigt land med en lille produktion til at blive et rigt land med en stor produktion. Det tager typisk 200 år. Processen indebærer en dybtgående ændring af alt i samfundet. Et moderne højt produktivt samfund kræver så-

Tabel 2. De to transitioner

Store transition	bnp stiger 40 gange	Transitionsprocessen:
Fra lavindkomstland	Grænse ca. Indien	Samfundet omstilles fra en lille produktion til en stor, dvs.
Via MIK-land	Grænse ca. Tjekkiet	uddannelse, urbanisering, erhvervsstruktur, familiemønster, osv.
Til højindkomstland		ændres radikalt
Lille transition	Socialismegrad ned fra (langt) over 50% til (langt) under	
Fra socialisme	Socialismegrad over 50%. I kommunistiske lande 75-95%	
Til kapitalisme	Socialismegrad under 50%. I vestlige lande 15-25%	

Note: MIK er en forkortelse af mellemindkomst. Socialismegraden: Den andel af BNP, der produceres af kollektivt ejet realkapital.

vendte skuden imidlertid stævnen stejlt opad. Siden er der år for år blevet mere demokrati. Bølge 3 gav desuden demokratiet et yderligere skub opad.

Man kan altså læse en hel del ud af de kurver, der er tegnet på figur 1, sådan at forstå, at mange af de teorier, som er i omløb, enten be- eller afkræftes. Når man så giver sig til at regne på disse tal, viser der sig en hel del mere.

ledes en omfattende uddannelse af befolkningen og opbygningen af et stort kapitalapparat. Den store transition ændrer folks opfattelse af religion, deres familiemønster, korruptionen og kriminalitet falder kraftigt, osv.

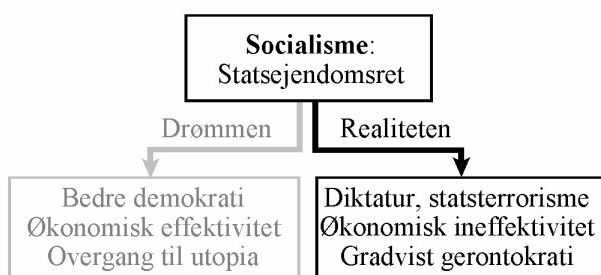
Den store transition medfører desuden en *demokratisk transition*. Næsten alle højindkomstlande, og næsten ingen lavindkomstlande, er demokratier. Det vil sige, at fattigdom er en barriere for demokratiet.⁹ Betegnelsen »den demokratiske transition« place- rer denne mekanisme som en del af en hel række lignende transitioner: Transitionen til

ærlighed, lav kriminalitet, høj social kapital.¹⁰

Lande kan blive rige uden at gennemløbe transitionsprocessen, hvis der findes en *resource* i landet, som giver en *rente*,¹¹ der er tilstrækkelig stor. Det bedste eksempel er her olie, der udvindes af få eksperter med en helt igennem international teknologi, og som derfor i alt overvejende grad påvirker landet gennem den pengestrøm, der tilflyder statskassen. Der er også enkelte smålande, der er blevet rige af transfereringer fra andre lande (fx Grønland).

Den lille transition: Vi har ikke tal for, hvor socialistiske alverdens lande er, men vi ved, at der findes 33 lande i dag, der før 1989 var en del af en gruppe på 15 lande (incl. to opløste konføderationer USSR og Jugoslavien), der blev regeret af kommunistiske regeringer. De var alle *meget* socialistiske; men deres socialisme viste sig at være langt fra den socialistiske drøm, jf figur 2. I dag er kun 3-5 af disse lande socialistiske.¹² De resterende 28-30 lande har i forskellig grad gennemført den lille transition fra socialistisk planøkonomi til kapitalistisk markedsøkonomi.

**Figur 2. Socialismens tragedie:
Kløften mellem drøm og realiteter**

Perioden fra begyndelsen af 1980^{ne} og ca 20 år frem så ikke blot den lille transition, men der var også i resten af verden en bølge af liberaliseringer, hvor de fleste lande gennemførte privatiseringer af statsindustrier, se Parker og Saal (2003) og Köthenbürger *et al*

(2006). Socialismen i verden er blevet reduceret ganske meget siden 1980.

Hvad angår den lille transition, er vores teori den simple, at *socialisme medfører diktatur*. Forklaringen går tilbage til Hayek og Schumpeter, m.fl. Vi har kun testet denne teori systematisk, for så vidt angår de kommunistiske lande, men den holder formentlig mere generelt: Både den afrikanske og den arabiske socialisme har ført til diktaturer, der skiller sig ufordelagtigt ud også i de nævnte regioner.

Det betyder, at den lille transition var et historisk eksperiment, der omfattede et systemskifte i 28 lande, som indebar et nyvalg af politisk system. Det er forskelligt, hvem der traf dette valg i praksis, men der var typisk et vist folkeligt pres, og der opstod 28 nye politiske systemer. Her er det interessant at se, hvordan de er blevet.

Den tredje teori siger, at demokrati er en proces, der kræver *tid at konsolidere*. Ét er at indføre demokrati, men før samfundet bliver demokratisk, går der en rum tid. I Danmark gik der fra 1849 til 1920. Under konsolideringen opbygges en fælles tillid til, at alle respekterer de demokratiske spilleregler¹³ og politiske partier, som folk kender og identificerer sig med. Denne teori betyder, at et skift mod et bedre D-tal indebærer en senere fortsat forbedring. Da den spanske konge (gen) indførte demokratiet efter Francos død i 1975, blev det fortsat bedre i de næste 16 år. Det er først nu, at det spanske demokrati for alvor er blevet konsolideret.

Den sidste teori er kulturteorien, efter hvilken demokrati har en kulturel basis. Dvs at nogle kulturer er lettere at forene med demokrati end andre. Der er mange kulturer, og der har været fremsat mange kulturteorier. Men som vi skal se, er det lettere at lave skønlitteratur om den slags teori end at underbygge den med beviser, der er baseret på en systematisk gennemgang af data. Der er

altid anekdoter, der peger både den ene og den modsatte vej.

(1) Velkendt er således teorien om, at demokrati bygger på særlige vestlige værdier. Den behandler vi som det bedste eksempel på konsolidering. Vesten blev rig først, og demokrati opstod i Vesten. Dvs at Vesten havde en fordel på mindst 100 år, og det har medført, at Vestens demokratiske institutioner er blevet meget velkonsoliderede.

Frankrig har betydet meget for demokratiets udvikling, men udviklingen af demokrati i det øvrige Latineuropa er kommet noget senere end i Nordeuropa. Nogen har tilskrevet dette til en »latinsk« forkærlighed for det ekstreme. Vi bemærker, at også den økonomiske udvikling kom til Latineuropa med en betydelig forsinkelse.

(2) Nært beslægtet med teorien om den sene latineuropæiske indhentning er opfattelsen af Latinamerika som et halveuropæisk område, med en tradition for populistiske halvmilitære regimer, som i dag Venezuela. Der var da også en lang periode fra 1930^{ne} til midt i 1980^{ne}, hvor Latinamerika fulgte en pakke af økonomiske politikker – kaldet *Strukturalismen* – der isolerede de enkelte lande fra verdensmarkedet og fra hinanden. Det var i den periode verdensdelen sakkede agterud økonomisk, og den er præget af store inflationer, populisme og mange militærdiktaturer. Her var der mange teorier om, at når det gik så dårligt, skyldtes det den særlige latinamerikanske kultur.

(3) Der er også en teori om, at der er særlige *asiatiske værdier*. Efter denne teori skulle folk i Østasien have mindre forkærlighed for demokrati end vesterlændinge, men til gengæld foretrække politisk stabilitet og økonomisk vækst. Teorien havde en vis blomstring i 1990^{erne}, og er blevet fremlagt af adskillige asiatiske statsmænd, især Lee Kuan Yew.¹⁴

(4) Man hører af og til en teori om afrikanske værdier, efter hvilken afrikanere kan lide deres *stærke mænd*. Denne teori fandtes også om de slaviske folk – fx er den fremsat med stor poetisk kraft af F.M. Dostojevskij.

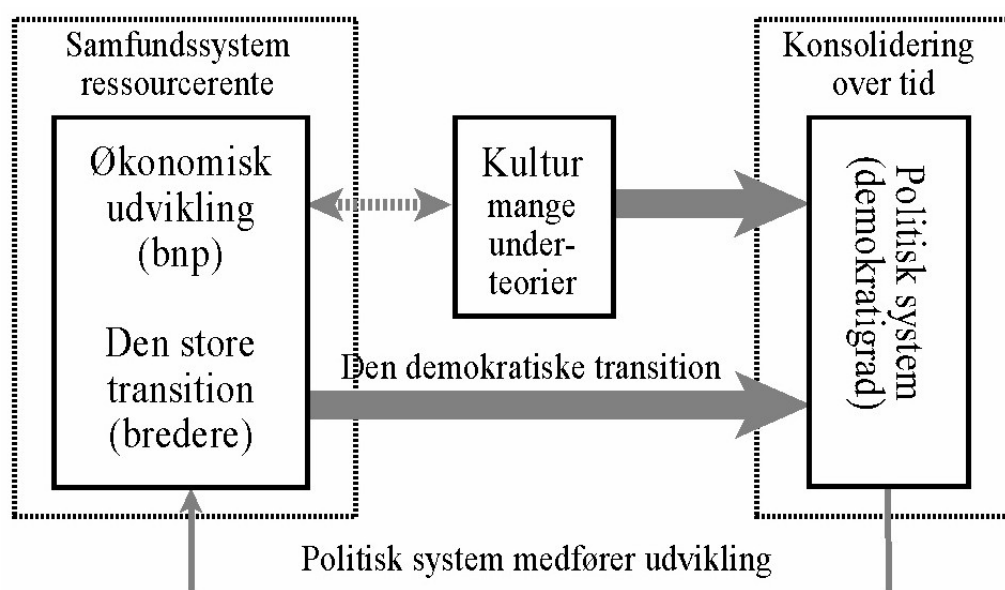
(5) Der er endelig et helt sæt af teorier, der hævder, at den muslimske kultur er svær at kombinere med demokrati. Dem skal vi vende tilbage til.

Kulturteorier opstår, fordi man observerer, at områder med en særlig kultur har særligt høje eller lave D-tal. Heraf slutter man, at det ene forklarer det andet, og da kulturer er gamle, må kausaliteten gå fra kultur til D-tal. Men fordi man observerer en sammenhæng på ét tidspunkt, er det ingenlunde sikkert, at den er *permanent*.

Man kan nemlig tale om kulturelle *klubber*, hvor landenes institutioner smitter af, sådan at alle landene i klubben bevæger sig nogenlunde i takt med hinanden.¹⁵ Ideen om kulturer som klubber betyder, at lande i klubben påvirker hinanden indbyrdes, men ikke vil/kan lære af lande uden for klubben. Den kan også betegnes som en naboeffekt, men pointen er, at »naboer« er de lande, der føler sig beslægtet: USAs naboer er Canada, UK og Australien mere end Mexico og Guatemala. Marokkos naboer er Algeriet, Tunesien og Egypten mere end Spanien og Portugal, osv.

Figur 3 giver en oversigt over de fire mekanismer. Der er tegnet en pil ud over de, der allerede er diskuteret. Det er pilen for den omvendte kausalitet, der går fra D-tallet til den økonomiske udvikling. Der findes vidt forskellige hypoteser om denne sammenhæng: Nogle påstår, at demokrati er fordelagtigt for den økonomiske udvikling. Det giver åbenhed, forudsigelighed og retssikkerhed, som er så vigtig for investeringslysten. Andre tror, at sammenhængen har det modsatte fortegn: Lande kan have institutioner, der på en gang er populære og udviklingsfjendske. Her er

Figur 3. Hovedsammenhængen i det store mønster

det så nødvendigt med en hård hånd – en Atatürk eller en Pinochet – for at få ændringer igennem. Dette arguments problem er, at mange herskere har brugt deres hårde hænder til at lave økonomiske ulykker.

Der er skrevet ikke mindre end 90 artikler, der har forsøgt at finde en sammenhæng fra D-tallet til den økonomiske vækst. Resultatet er ikke ret klart, så vi skal ikke gøre meget ud af den omvendte kausalitet.

Tabel 3. Det formelle apparat, der er anvendt

$D_{it}^T = a + bD_{it-1} + cy_{it-1} + d_1K_{1i} + d_2K_{2i} + \dots + e_1Kom_i + e_2Oil$		Estimeret regressionsligning
Navn	Definition	Karakter af variabel
i	Landeindeks	Heltal, hver land har et nummer
t	Tidsindeks, det år hvor T begynder	Årstal
$t-1$	Startværdi, året før T begynder	Årstal
T	Gennemsnit for variabel for T år	Heltal, typisk 16 til 32 i analyse
D_{it}^T	Demokrati indeks for land i	gennemsnit for de T år der begynder i t
D_{it-1}	Startværdi for demokrati indeks	G- eller P-indeks for år $t-1$
y_{it-1}	Logaritmen (naturlig) til bnp, dvs BNP, pr indbygger	Tal i PPP-\$, fra Maddison (2003)
K_{1i}	Kultur 1 er dominerende i landet	Binær: 1 hvis ja, ellers 0
K_{2i}	Anden kultur – der er prøvet 5	Binær: 1 hvis ja, ellers 0
Kom_{1i}	Regeret af kommunistisk parti	Binær: 1 hvis ja, ellers 0
Oil_{1i}	Eksport domineret af olie	Binær: 1 hvis ja, ellers 0
$a, b, \dots e$	Koefficienter, der beregnes	

4. Analyseteknik – en kort introduktion

Dette essay er ikke skrevet for at forklare det tekniske, men de læsere, der interesserer sig for teknik, kan studere tabel 3. Den anførte ligning er estimeret for forskellige T 'er, med og uden tilpasningsledet, bD_{it-1} , med forskellige kombinationer af de forklarende variable, for både G- og P-indekset, for forskellige tidsperioder, osv. Ud over egne estimater henviser mine artikler også til en del studier på området foretaget af andre.

Analysen skal håndtere to problemer: Det ene er at holde styr på samtlige mulige effekter. Det gøres ved hjælp af multipel regressionsanalyse. Det andet er at holde styr på tidsdimensionen. Det gøres bl.a. ved at indbygge tilpasningsmekanismer i modellerne, jf næste afsnit. Desuden er der lavet en korrektion for modkausalitet, dvs effekten af den nederste pil på figur 3. For at reducere denne effekt, er der brugt startværdien for indkomsten i ligningen. Fordi tilpasningerne er langsomme, kan der stadig være lidt modkausalitet tilbage, men det er der også korrigeret for.¹⁶

Der er to vigtige pointer, som er indbygget som »tekniske detaljer«. Indkomsten er logaritmisk, og der er en tilpasningsmekanisme.

(1) Indkomsten er logaritmen til bnp, dvs BNP pr indbygger (PPP). Det betyder, at det ikke er den absolutte indkomst i kroner og ører, der er afgørende, men den *relative* indkomst, dvs den procentuelle forskel. A-land har et bnp på \$ 1000. Lad os sige, at vores beregninger viser, at A-lands P-indeks går op med 1,5 P-point, hvis bnp stiger med \$ 500. De \$ 500 udgør 50% af det gamle bnp. B-land har et bnp på \$ 5000. En absolut model ville nu sige, at B-lands P-indeks ville stige med 1,5 point, hvis bnp steg med \$ 500. Vores relative model siger, at for at øge P-indekset med 1,5 point skal B-lands bnp øges med 50%. Det er \$ 2500. Det er data, der har valgt, at det er de *relative* forskelle, der tæller, ikke de absolutte forskelle – i hvert tilfælde indtil en grænse.¹⁷

(2) Der er indbygget en tilpasning af D-tallet til indkomsten, ved at ledet, bD_{it-1} , er medtaget i ligningen. Bemærk det lille -1 i fodtegnet, som betyder, at det er D-tallet for året før perioden T . For $T = 20$ bliver b på ca 0,6. Dvs at ændrer indkomsten sig med $y\%$, så har D-tallet taget højde for 60% af denne indkomstændring i løbet af de 20 år.¹⁸ Den fulde tilpasning tager derfor 60-80 år. Det ses tydeligt i D-tallene for de asiatiske tigerøkonomier, hvor indkomsten voksede ekstremt stærkt. Her er der først efterhånden ved at være demokrati.

De anvendte modeller kan naturligvis ikke forklare *hele* den variation, der er i data. Økonomer bruger et mål, der kaldes R^2 for forklaringsgraden.¹⁹ Modellen i tabellen opnår R^2 på mellem 0,6 og 0,8 i de forskellige perioder og varianter, så den har en betydelig forklaringskraft, men der er en del, den ikke forklarer. Politik indeholder meget, som er uforudsigeligt. Fx blev demokratiets (gen) indførelse i Spanien forsinket en del, fordi general Franco havde et usædvanligt godt helbred, osv.

5. Størrelser af effekterne

Tabel 3 opregner 10 mulige forklarende variable, og vi har prøvet i alt 15. De fleste viser sig ikke at have nogen forklaringskraft. De giver ofte en vis forklaring, hvis de er alene i ligningen, men de overskygges af andre variable: De mangler robusthed og statistisk signifikans.

Et eksempel er variabelen for Afrika. Afrikanske lande er mindre demokratiske end andre; men hvis man har både variabelen *Afrika* og *indkomst* inde samtidig, dominerer *indkomst*, medens *Afrika* falder ud. Det betyder, at afrikanske lande er udemokratiske, fordi de er fattige, ikke fordi de har en afrikansk kultur.

De vestlige lande er kun mere demokratiske, fordi de er rige og har været det længe. Latin-amerikanske og orientalske lande er enten mindre rige, eller også er de blevet rige for

nyligt, så demokratiet er ikke fuldt konsolideret. Japan er dog næsten efterhånden blevet lige så demokratisk som fx England. Sydkorea, der er lige så rigt som Spanien, men er blevet det for nyligt, er allerede næsten lige så demokratisk.

set er kultureffekten størst, men i beregningerne for P-indekset er olieeffekten størst. Der er dog typisk en signifikant effekt for begge variable. Desværre er det ikke muligt at få nok lande med observationer for begge de to variable, til at beregningerne kan laves før 1960.

Tabel 4. Sammenligninger af de beregnede effekter

Tidshorisont	P-skala point		G-skala point			
	P-indeks		P-indeks		G-indeks	
	20 år	langt sigt	20 år	langt sigt	16 år	langt sigt
Logaritmisk indkomst ^{a)}	1,6 ^{a)}	4 ^{a)}	-0,5 ^{a)}	-1,2 ^{a)}	-0,5 ^{a)}	-1,2 ^{a)}
Muslimsk land	1,3	2,8	0,4	0,9	0,8	1,6
Olieland	3,8	6,7	1,1	1,8	0,6	1,4
Kommunistisk land	3,5 ^{a)}	8,0 ^{b)}	1,2 ^{b)}	2,7 ^{b)}	1,5	3,0

Note: Tallene stammer fra alle de fire papirer i projektet. (a) Omregnes i tabel 5. (b) Ikke opgivet i papirerne.

Tabel 4 giver resultaterne for de fire variable, der forklarer mest, og som er både signifikante og robuste. Der er kun én af de 5 kulturteorier, der er både robust og signifikant. Det er, at muslimske lande er mindre demokratiske end andre lande.²⁰ Selv om der er kontrolleret for indkomst, olie, og uanset hvor mange andre kulturvariable, der er medtaget, har de muslimske lande mindre demokrati end andre lande. Skiller man de arabiske lande ud – med en særlig variabel – er de endnu mindre demokratiske end andre muslimske lande.

De to »systemvariable« for hhv. kommunisme og olie slår klart ud og har de forventede fortegn. De to variable er både robuste og signifikante. Kommunistiske lande er hele tre G-point mindre demokratiske end andre lande, og olielande er 1,4 til 1,8 G-point mindre demokratiske end andre lande.

Det ikke er let at adskille effekten af olie og muslimsk kultur. I beregningerne for G-indek-

Tabel 5. Omregning af effekten af logaritmiske indkomster til G- og P-point

	Fra Indkomst gab i antal gange						
	Tabel 4	1.5	2	3	5	10	50
	Effekt	G-points					
Inden for 16 år	-0,5	-0,2	-0,3	-0,5	-0,8	-1,1	-1,9
Fuld tilpasning	-1,2	-0,5	-0,8	-1,3	-1,9	-2,8	-4,7
	Effekt	P-points					
Inden for 20 år	1,6	0,6	1,1	1,8	2,6	3,7	6,3
Fuld tilpasning	4,0	1,6	2,8	4,4	6,4	9,2	15,6

Som omtalt er effekten beregnet for logaritmen til indkomsten, fordi der er tale om en relativ effekt. Tabel 5 omsætter tallene til de typiske relationer. Danmark har et bnp, der er ca 50 gange større end i det typiske afrikanske land. Vores beregninger viser, at det giver en forskel på små 5 G-point, dvs at hvor Dan-

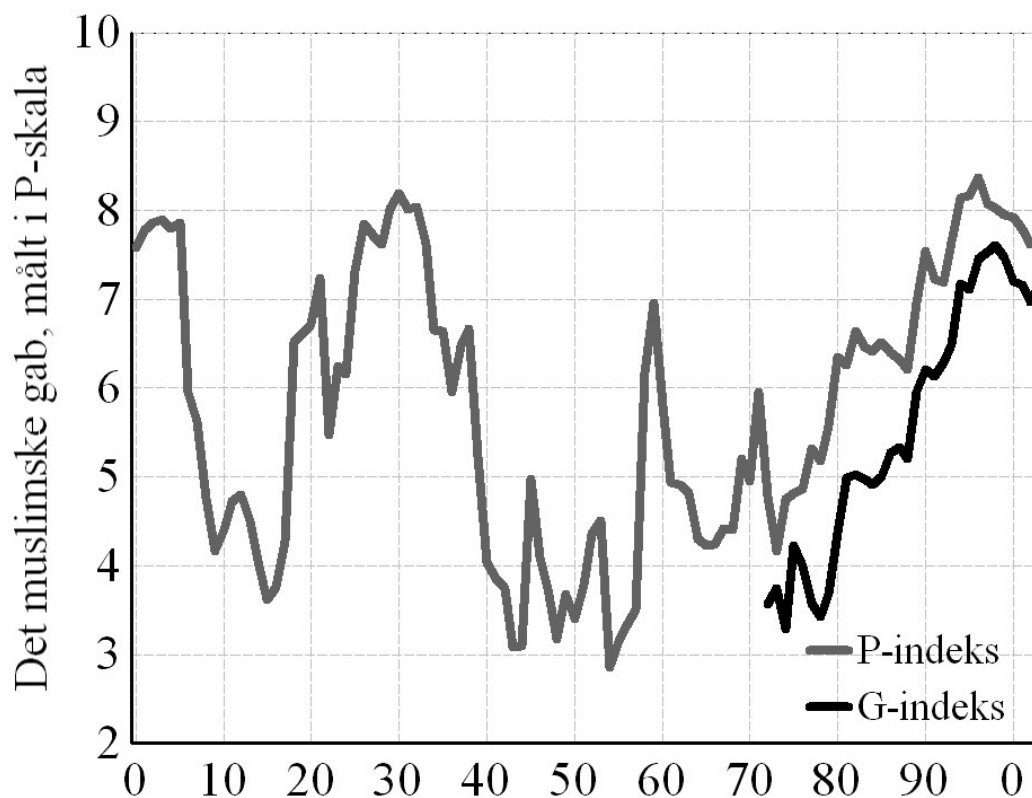
mark har et G-tal på 1, har det typiske afrikanske land knapt 6 på denne skala. Det passer ganske godt. De østeuropæiske lande ligger på ca 1/3 af det danske bnp niveau, så de skulle have et G-tal på ca 2,3. Det passer igen ganske godt.

Bemærk at dette estimat betyder, at *hele* den forskel, der er mellem D-tallene i fattige og

munistiske regimer er indkomstens vækst i landene. Ser man på bnp-tallene for østblokkens lande i den kommunistiske tid, er det bemærkelsesværdigt, at de voksede nogenlunde lige så meget som de vesteuropæiske, så afstanden mellem det rige Vesteuropa og det noget fattigere Østeuropa holdt sig konstant. Efter vores demokratimodel var det ikke fordi, de kommunistiske lande var en øko-

Figur 4. Udviklingen i det muslimske gab i de to indeks

P-skala: Når kurverne stiger, bliver D-gabet til de muslimske lande større

rige lande, skyldes forskellen i indkomst. Heri ligger også, at denne teori siger, at den centrale årsag til sammenbruddet i de kom-

nomisk fiasko, men fordi de faktisk havde en vis vækst, at regimerne brød sammen.

6. De to gab: Det muslimske og det kommunistiske

Figur 4 viser det muslimske gab i begge indeks. P-indekset er baseret på et stigende antal lande: Indtil 1920 er der kun 5 muslimske ud af 52 lande, så stiger antallet gradvist, og i 1960 er der 41 muslimske ud af 154 lande. Det lille antal lande før Anden Verdenskrig bevirker, at tallene er ret usikre. Gennemsnittet for hele århundredet er 5,8 point, og det svarer til 1,9 G-point. Der er dog noget af olie-lands-effekten med i dette tal. For perioden fra 1972 viser G-indekset, der omfatter 45 muslimske lande, et lidt mindre gab, hvis der korrigeres for skalaforskellen, men som sædvanlig fortæller de to indeks den samme historie.

Hvis vi kun ser på perioden efter 1950 – hvor der er så mange lande, at man kan have en betydelig tillid til, at tallene ikke fortæller om tilfældigheder, er der en konstant vækst i det muslimske gab. Tallene fortæller historien om det stigende gab mellem Vesten og Den muslimske Verden. Det er præcis det gab, der har bevirket, det stigende *moralske og politiske* pres på de muslimske lande fra Vesten. Et pres som ophidser mange i Den muslimske Verden.

Figur 5 og 6 ser kun på udviklingen fra 1972 og bruger G-indekset. Dvs at de bruger den omvendte skala af figur 4. Nu er de mest diktatoriske lande øverst, så det gælder om at få en faldende kurve, sådan som gruppen af *andre* lande har det.

Figur 5 viser udviklingen fra 1972 til 2004 for de 143 lande, der ikke har taget del i den lille transition. De er delt i tre grupper, og i hver er der indlagt en trendlinje – de har alle tre en signifikant hældning. Den kraftigste

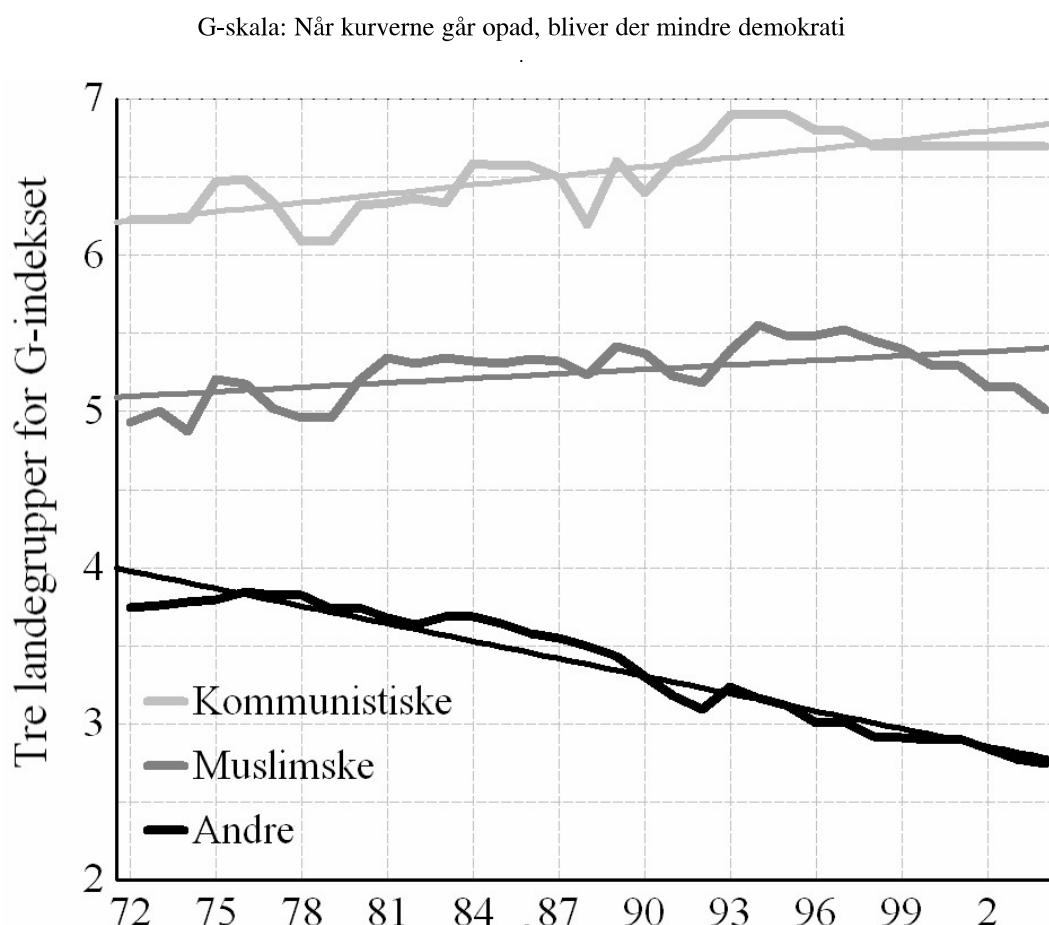
udvikling sker i den nederste gruppe af *andre* lande. De er blevet over 1 G-point mere demokratiske. Der er derimod en udvikling mod mere diktatur både i de kommunistiske og muslimske lande, men den er kun halvt så stærk. Stramningen af diktaturet er nok en reaktion over for udviklingen i resten af verden. Det er nødvendigt at blive stadig mere barsk, hvis et diktatur skal bevares i en stadig mere demokratisk verden.

De kommunistiske lande skiller sig ufordelagtigt ud, fordi socialisme²¹ har vist sig ikke at kunne kombineres med demokrati. Så her fører det stigende pres for demokratisering, når indkomsten vokser, først til et system-sammenbrud. I andre lande fører presset til en trappelignende kurve, hvor der fra tid til anden er en reform i demokratisk retning, men i de socialistiske lande starter trappen med et meget stort trin.

De to nederste kurver på figur 5 viser, hvordan det muslimske gab er vokset fra ca 1,2 til ca 2,5 G point. Kun 0,3 point heraf skyldes, at G-tallet for de 38 muslimske lande er vokset, medens hele 1 point skyldes, at de øvrige lande er blevet en del mere demokratiske.

Når den statistiske analyse, der omtales i afsnit 5, gennemføres for de 45 muslimske lande, hvor der er tal, er der intet tegn på en sammenhæng fra indkomst til demokrati. Det gælder også, hvis der korrigeres for olie, og selv om der er en særlig variabel for de arabiske lande. I de muslimske lande er der ikke et pres for demokratisering, når indkomsten vokser. Dette problem er alvorligere end det tilsvarende kommunistiske problem, fordi religion ikke er et »system«, der kan udskiftes. Der er dog, som nævnt ovenfor, inden for de fleste religioner foregået en betydelig *tilpasning* til udviklingen.

Figur 5. Udviklingen i G-indekset, 1972-2004 for tre grupper af lande, med indlagt trendlinje (beregnet af regression med tiden som eneste regressor)

I de sidste 30 år har de muslimske lande ikke set en bølge af demokrati, men derimod en bølge af islamisme, der er imod sådanne tilpasninger, og herunder imod vestlige ideer som fx demokrati. Næste afsnit indeholder nogle bemærkninger om den *islamistiske* bevægelse, der er blevet til den vigtigste opposition i mange muslimske lande. Da regeringerne i disse lande ved, at denne opposition er modstander af de demokratiske spilleregler, har de heller ikke nogen grund til at iagttage dem.

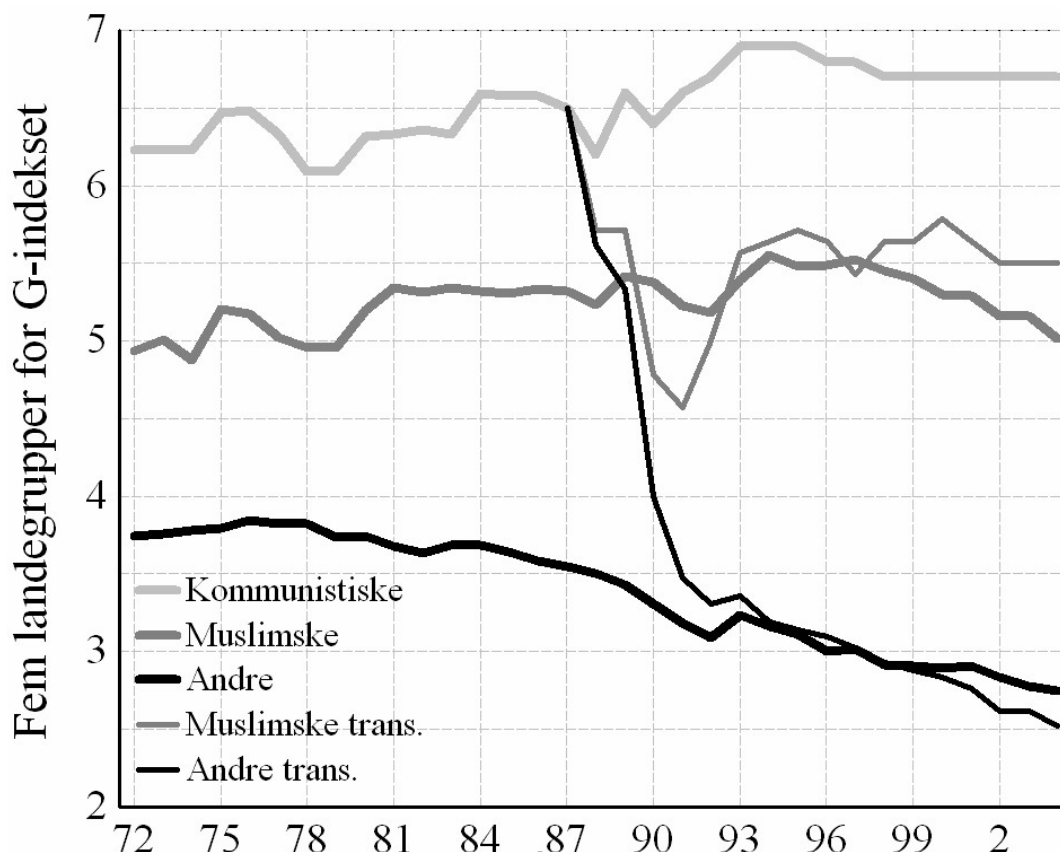
I alt 28 lande forlader den kommunistiske gruppe og tilslutter sig de øvrige to landegrupper som vist på figur 6. Syv af disse lan-

de er muslimske, og 21 lande tilhører gruppen af andre lande. Kurverne viser, at efter et kort demokratisk forår 1990-92 er de ex-kommunistiske muslimske lande blevet almindelige muslimske lande med autoritært styre, og de 21 andre lande er ligeledes blevet typiske medlemmer af gruppen af andre lande.

Det er klart, at de muslimske transitionslande er noget fattigere end de andre lande, så der er brug for en multipel analyse – som forklaret i afsnit 4. Den har jeg også lavet, og den bekræfter det klare billede, der fremkommer på figur 6.

Figur 6. De 28 lande under transition fra socialismen indtegnet.

Det er 7 muslimske lande og 21 andre

7. Den islamistiske trussel mod demokratiet

Denne islamistiske bølge bygger på en ideologi, som næppe har en helt fast form, men er et væv af ideer og følelser.²² Et forsøg på en forenkling kunne være, at ideologien starter ud fra et *problem* (1), og efter en *analyse* (2), når den frem til en *kur* (3) til *løsning* (4) af problemet. Udgangspunktet er en ukontroversiel observation:

(1) *Problemet*: Den muslimske Verden er i de sidste 400 år sakket stærkt bagud i fh til Vesten på så godt som alle områder.²³ Det har skabt en stor muslimsk *frustration*. En del af dette problem er et klassisk udviklingspro-

blem, men andre gange hører man argumenter, der primært har muslimsk politisk og militær magt som mål.

Det er svært at nå en anden konklusion ud fra (1), end at så må man gå i gang med at lære fra Vesten. Dét er der en række folk i fjernøsten, der har haft stort held med. Denne konklusion afviser islamisterne. Hertil bruger de en analyse (2), der bygger på nogle yderligere påstande, der er både historisk tvivlsomme og irrelevante:

(2) Da Vesten var bagud i fh til Den muslimske Verden for 6-7 hundrede år siden, havde den en strengere form for Islam. I dag, hvor

muslimerne er sakket bagud, er troen blevet udvandet af vestlig påvirkning. Heraf drager man så en slutning:

(3) *Kuren*: For at genoprette den muslimske magt og selvrespekt skal alle muslimer vende tilbage til en streng version af Islam, og udrydde al vestlig indflydelse.

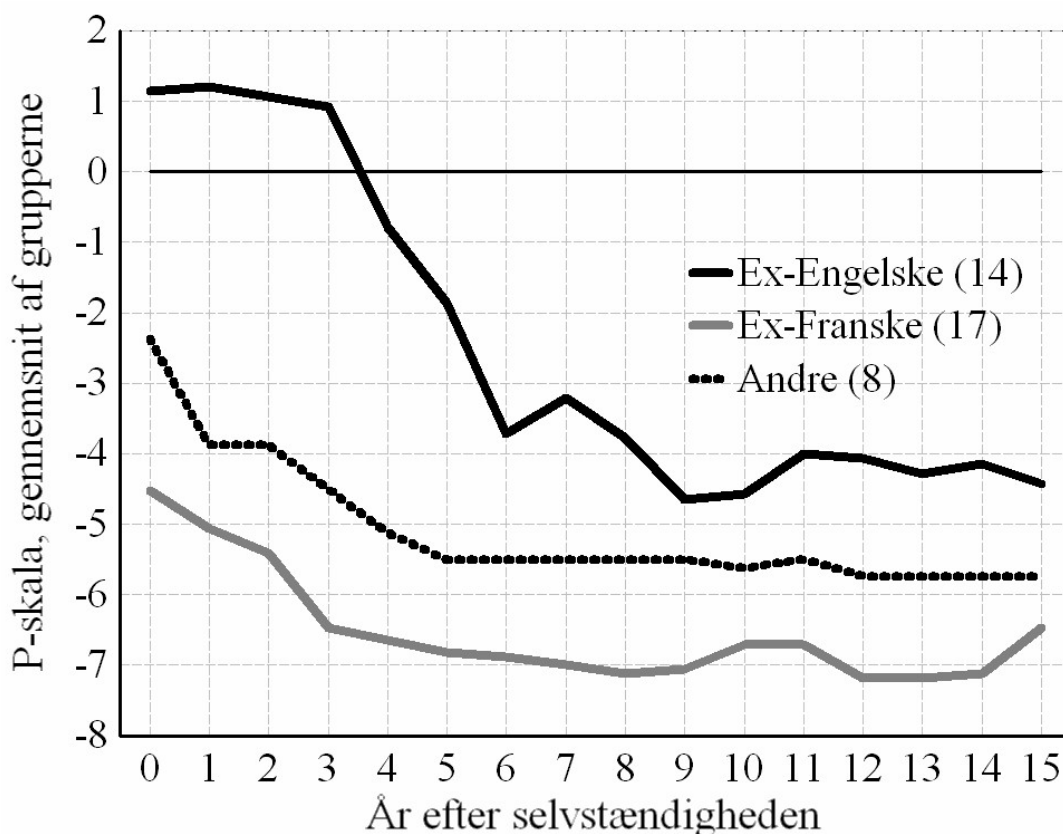
(4) Hermed er *løsningen* blevet en *drøm*: Når den islamiske renselse er sket, vil der opstå et mægtigt rige, *Kalifatet*.

te Vest, hvis repræsentant Israel har erobret et stykke arabisk jord. Det bliver så til, at den relative tilbagegang for Den muslimske Verden er Vestens skyld.

Der må være mange muslimer, der inderst inde ved, at kuren ikke kan løse, men tvært imod kun kan øge problemet. Det er udsigtsløst at ville løse et udviklingsproblem i det 21^{ende} århundrede ved at søge tilbage til sine rødder i det 7^{ende} århundrede. Analysens basale urimelighed fremmer Den muslimske Ver-

Figur 7. Udviklingen i P-indekset fra selvstændighed og 15 år frem for 39 afrikanske lande

P-skala: Når kurverne går nedad, bliver der mindre demokrati

Denne ideologi er suppleret med et væld af historiske *fortællinger*, der ofte kun har en svag forbindelse med virkeligheden. Centralt i historierne står konflikten mellem den gode og rene Islam og den aggressive og dekadente

frustration. Når den bliver dyb nok, fører det til hysteriske og voldelige udbrud ved den mindste provokation, og i sidste ende til terrorisme.

Hvad der er involveret, ses af historien om Irak i de sidste 20 år. Mange muslimer tildelte Saddam Hussain en heltestatus pga hans forsøg at opbygge et arabisk storrige gennem oprustning og erobring. Han var nok en barsk diktator, men Irak havde kun ét point mere diktatur på G-skalaen end gennemsnittet af de øvrige arabiske lande. De lande, der stod for tur til at blive erobret af Irak, støttede ganske vist, at USA jog Irak ud af Kuwait, men det ydmygede mange arabere, at USA kunne gøre dette næsten uden tab. Da USA så siden invaderede Irak og afsatte helten, blev det for meget.

Centralt for den vestlige udvikling er den frie og kritiske tænken, der har domineret vestlig videnskab siden Renæssancen, og som også har krævet store tilpasninger inden for teologien. Her er Islams problem, at det er en central trossætning, at Koranen er Guds egne ord, som ikke kan tilpasses. Den videnskab, man kommer til at dyrke, bliver derfor fyldt med tabuer og koncentreret om emner, som ikke interesserer andre.²⁴ Det er da også karakteristisk, at der er få udvekslingsaftaler mellem arabiske og vestlige universiteter. Ved internationale konferencer (i hvert tilfælde inden for økonomi) møder man tyrkere og pakistanere; men der er sjældent arabiske deltagere.

I nogle muslimske lande er islamisterne en lille gruppe – de har således ikke forhindret, at Indonesien er blevet demokratisk – og det er heller ikke en enig gruppe. Men i så forskellige lande som Algeriet, Pakistan, Egypten og Jordan er islamister den dominerende gruppe i oppositionen. De har regeret i Afghanistan og nyligt fået magten ved et valg i Palæstina.

Hvis man accepterer denne analyse er det svært at se, at Vesten kan gøre andet end at håbe på en ny slags *kulturrevolution* i den Islamiske verden, noget der dog ikke er tegn på.

Indtil dette er sket, har vi to kendsgerninger at forholde os til: (i) Der er ikke nogen ten-

dens hen imod demokrati i Den muslimske Verden. (ii) Der er en stærk frustration blandt muslimer (især arabiske), som ikke kan kureres af noget Vesten kan gøre, men kun af, at muslimer selv finder frem til en realistisk kur imod deres problemer.

Til slut i dette mistrøstige afsnit skal det nævnes, at der måske er en tendens i de sidste 5 år mod mere demokrati i Den muslimske Verden, hvis man ser på den relevante kurve på figur 5. Tendensen viser sig også i de tekniske analyser. Den er dog ikke signifikant, og den omfatter ikke de arabiske lande.

8. Tilpasning til selvstændighed

I analysen af figur 6 så vi, at når et land skal vælge politisk system, tager det ca 6-10 år, før det nye system er på plads. Vi har et andet historisk eksperiment, der giver næsten det samme resultat. I perioden mellem 1960 og 75 blev 39 afrikanske lande, der er dækket af P-indekset, selvstændige. Det blev de med en forfatning, som var lavet i samarbejde med den gamle kolonimagt. Den har landenes beslutningstagere så efterhånden tilpasset. For at tegne figur 7 har vi startet P-indekset i befrielsesåret som år 0, og så fulgt det de næste 15 år. De 39 landes indeks præsenteres som gennemsnit for engelske, franske og andre landes ex-kolonier.

De forskellige kolonimagter startede deres ex-kolonier med ret forskellige politiske systemer. Englænderne var optimistiske, medens franskmændene var mere realistiske, med portugisere, spaniere og belgiere ind imellem. De 39 landes P-tal begyndte dog hurtigt at konvergere imod et niveau på omkring -6. De franske ex-kolonier er typisk relativt fattige, så de ligger lidt lavere end de engelske ex-kolonier. Efter ca 9 år holdt kurverne op med at falde – landene havde fået de politiske systemer de foretrak.

9. Hvad har vi lært?

Ovenfor har vi set på resultaterne af en analyse af to datasæt, der forsøger at måle demokrati-graden for alverdens lande. Analyserne viser et klart mønster, når man ser på landegrupper, og anvender statistiske metoder, hvis formål er at vise, hvad der *ikke* kan være tilfældigt.

Den store underliggende kraft er, at efterhånden som verdens indkomst vokser, giver det et betydeligt pres på alle slags diktatorer. Et moderne højt produktivt samfund kræver, at befolkningen har en høj uddannelse, og meget realkapital. Store investeringer kræver retssikkerhed, lav korruption, fri handel og kommunikation med hele verden, osv. Så opstår der et ønske – der bliver stærkere og stærkere – om civile rettigheder, og om regeringer, der med regelmæssige mellemrum, skal stå til ansvar over for befolkningen.

Tiden efter Anden Verdenskrig har set en historisk stærk stigning i verdens produktion og velstand. Det har med en vis forsinkelse ført til en stærk stigning i demokrati-graden i verden. Det skyldes ikke kun den store koloniale frigørelse fra det russiske/sovjetiske imperium i årene omkring 1990, men den har naturligvis også gjort sit. Der er dog stadig mange lande, der endnu ikke er blevet rige, og som ikke vil blive det foreløbig. Disse landes fattigdom er den største barriere for demokratiet i verden.

Analysen har peget på to andre barrierer for demokratiet. Den ene er socialismen. Det er heldigvis en barriere, der er blevet mindre. Dels har mange kommunistiske lande afskaffet deres system, og dels har mange lande reduceret omfanget af den socialistiske sektor. Det største kommunistiske land – Kina – er godt på vej til at blive et velstående kapitalistisk land. Det skulle være mærkeligt, om det ikke også får et demokratisk styre. Min vurdering er, at det vil ske inden for de næste 25 år. Man kan håbe, at ændringen på det po-

litiske plan bliver lige så smertefri, som den var i Sydkorea og Taiwan.

Så i dag er den næststørste barriere for demokratiet, at det har vist sig svært at forene Islam med demokrati. Det kan lade sig gøre, men det er øjensynlig ikke let. Medens resten af verden er blevet stadigt mere demokratisk, er udviklingen i de muslimske lande lige så stille gået den anden vej. Det skyldes formentlig den kraftige islamistiske bølge, der især hærger i de arabiske lande, hvor mange vender sig til religionens rødder i det syvende århundrede, rødder som ikke er demokratiske.

Gabet mellem demokratigraden i de muslimske lande og andre lande er vokset ca 2½ gange i de sidste 50 år. Det betyder, at der er tale om et dynamisk fænomen. Dvs at det også må kunne vende og gå den anden vej. Der er en tendens i de sidste 5 år til en vending, men den er (stadig) usikker. Det betyder også, at der i dag er et stort demokratisk gab mellem Vesten og Den muslimske Verden. Gabet udgør et politisk problem, der ikke vil forsvinde i overskuelig fremtid. Det bliver ikke bedre af, at dét Den muslimske Verden især kræver af den dominerende vestlige verden er *respekt*, for i Vesten synes meget få, at lande, der scorer 5 point eller mere i Gastils indeks for demokratiske og civile rettigheder, er respektable.

Noter

1. Jeg ønsker at takke mine medforfattere Vani Borooah og Peter Sandholt Jensen for ideer, der afspejles i analysen.
2. Freedom House har netadressen: <http://www.freedomhouse.org>. Det er en typisk NGO. Formlen for indekset er lavet af Raymond Gastil, som ikke mere arbejder for organisationen.
3. Netadressen er: <http://www.cidcm.umd.edu/inscr/polity>.
4. Korrelationerne kan beregnes for hvert af 33 år for 156 lande. De 33 korrelationer er uden trend.
5. De øvrige vestlande, som fx UK, Frankrig og Tyskland, har et næsten perfekt demokrati. Desu-

den er der en række smålande som Island og Malta, der har et perfekt demokrati i G-indekset, men som mangler i P-indekset.

6. De 10 næste er: De Forenede Arabiske Emirater, Swaziland, Oman, Ækvatorial Guinea, Bahrain, Laos, Vietnam, Bhutan, Kina og Tadjikistan, der igen står i en rækkefølge med faldende demokrati.
7. Bemærk forskellen i de tre store frigørelsesbølger: Det spanske imperium i Latinamerika blev slået af en stribe oprør af spanske koloniboere. De engelske og franske imperier blev opgivet, da de skiftede fra at være en dårlig til en meget dårlig forretning. Afgivelsen af kolonierne havde (næsten) ingen politiske konsekvenser i moderlandene. Det russiske imperium brød sammen under transitionskrisen, og alle gik fredeligt hver til sit.
8. Przeworski *et al* (2000) giver en oversigt over den omfattende litteratur. anbefales kan også Lipset (1994).
9. Der bruges også betegnelsen *Lipsets Lov* efter den amerikanske politolog Seymour Martin Lipset, der formentlig var den første, der pegede på denne sammenhæng, se Lipset (1959).
10. Se Bjørnskov og Paldam (2005), Paldam (2001, 2002), Eisner (2001).
11. Ressourcerenten er defineret som salgspris minus alle produktions- og distributionsomkostninger, incl en normal forretning. Det er altså den merindtægt ressourcen giver, fordi den er knap.
12. Kina og måske også Vietnam har allerede en socialismegrad på under 50%, og Hviderusland har ikke gennemført ret store privatiseringer. Jeg har dog fulgt den gængse fremgangsmåde og regnet Kina og Vietnam som kommunistiske og Hviderusland som en transitionsøkonomi i de statistiske analyser.
13. Hvis en regering tror, at oppositionen vil afskaffe demokratiet, har det et problem.
14. Man kan vel også sige, at troværdigheden af teorien blev lidt reduceret af, at dens hovedtalsmand var netop Lee Kuan Yew, der regerede Singapore fra 1959 til 90. For han skabte et ret udemokratisk styre.
15. Klub-tanken medfører et statistisk problem: G-indekset dækker fx 16 arabiske lande med samme kultur. De er relativt udemokratiske. Vi behandler det som 16 uafhængige observationer. Pga. kultur/klub-fællesskabet er de 16 observationer ikke

uafhængige, men svarer til et noget mindre antal uafhængige observationer.

16. Det er gjort ved TSIV-estimation, hvor indkomstvariablen, y_{it-1} , er instrumenteret med de variable for sidste periode, dvs for perioden $t-2$. Det viser, at der kun er en meget begrænset modkausalitet.
17. Data har en egenskab, der hedder *opad afskåret*. Det betyder, at fra et vist niveau opad er alle lande, der har gennemgået den store transition, blevet perfekte demokratier, og så kan en yderligere stigning i indkomsten ikke bevirke en yderligere stigning i D-tallet. Denne egenskab kan man korrigere for, se Jensen og Paldam (2005).
18. Tilpasningen er $s_n = 100 \cdot (1 - (1 - 0.6)^n)\% = 60\%, 85\%, 94\%, 97\%, 99\%$ for de første 20, 40, 60, ... år.
19. Det er et tal, der går fra 0, hvis modellen intet forklarer, til 1, hvis 1 hele variationen i data forklares.
20. Der er undtagelser: Tyrkiet er det muslimske land, der har været mest demokratiske i de sidste 50 år, med Malaysia på andenpladsen. Lige nu er også Indonesien, Bangladesh og Mali nogenlunde pænt demokratiske.
21. Analysen har som nævnt kun kunnet udskille de ekstremt socialistiske lande (dvs de kommunistiske lande), men de skøn, jeg har kunnet lave, tyder på, at resultatet generaliserer til alle socialistiske lande.
22. Denne analyse bygger ikke på dybtgående studier, kun på flittig læsning af aviser samt halvpopulær historiefilosofi – som Huntington (1996) og Lewis (2002) – og rejseessays som Naipaul (1981), samt 3 års rejser og ophold i muslimske lande.
23. Maddison (2003) giver sammenlignelige bnp tal for 20 vestlande og 16 arabiske lande for perioden fra 1950 til 2001. Her voksede vestlandene med 2,7% og de arabiske lande med 1,3%, om året. Så gabet i levestandard voksede med 1,4% pr år. Forskellen på 2,2 gange i levestandard i 1950 var derfor vokset til 4,4 gange i 2001.
24. Det Muslimske Kulturhus i Kuala Lumpur har en boghandel, der tilstæber at have det bedste som er udkommet på engelsk inden for muslimsk tænkning. Her har jeg fundet en hylde med en håndfuld bøger om økonomi. De var skrevet af folk, der præsenteredes som førende forskere på de ledende muslimske universiteter. Bøgerne handlede om, hvad der kan udledes af økonomisk teori fra

Koranen. Det var, så vidt jeg kunne se, ikke ret meget.

Henvisninger i 2 afdelinger:

Papirerne i mit demokrati projekt:

- (1) Paldam, M. 2005. *The big pattern of democracy. A study of the Gastil Index*. Kommer i Marciano, A., Josselin, J.-M., eds. *Democracy, Freedom and Coercion: A Law and Economics Approach*. Edward Elgar, Cheltenham, UK. Udkommer nok først 2007
- (2) Jensen, P.S., Paldam, M., 2005. *The pattern of democracy in the 20th century. A study of the Polity Index*. Kommer i Casas, J., Schwartz, P., eds. *Problems of Democracy*. Edward Elgar, Cheltenham, UK. Lovet ud sidst på året 2006.
- (3) Borooah, V.K., Paldam, M., 2005. *Why is the world short of democracy? A cross-country analysis of barriers to representative government*. Optaget i *European Journal of Political Economy*.
- (4) Paldam, M., 2005. *Explaining the Gastil Democracy Index. Using the Polity scale for comparison*. Baggrundspapir til (1) – (3).

Andre henvisninger:

- Bjørnskov, C., Paldam, M., 2005. Corruption trends and social capital. Cpt 4, 59-75 in Lambsdorff, J.G., Taube, M. Schramm, M., eds., 2005. *The New Institutional Economics of Corruption*. Routledge Frontiers of Political Economy, Abingdon and New York
- Eisner, M., 2001. Modernization, self-control and lethal violence. The long-term dynamics of European homicide rates in theoretical perspective. *British Journal of Criminology* 41, 618-38

- Huntington, S.P., 1996. *The Clash of Civilizations: And the Remaking of World Order*. Simon & Schuster, N.Y.
- Köthenbürger, M., Sinn, H.W., John Whalley, J., eds 2006. *Privatization Experiences in the European Union*. The MIT Press, Cambridge, MA
- Lewis, B., 2002. *What Went Wrong? Western Impact and Middle Eastern Response*. Weidenfeld & Nicolson, London U.K.
- Lipset, S.M., 1959. Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy, *American Political Science Review* 53, 69-105
- Lipset, S.M., 1994. The Social Requisites of Democracy Revisited: 1993 Presidential Address, *American Sociological Review* 59: 1-22
- Maddison, A., 2003. *The World Economy: Historical Statistics*. OECD, Paris
- Naipaul, V.S., 1981. *Among the Believers: An Islamic Journey*. Alfred A. Knopf, New York
- Paldam, C.S., Andreasen, R.V., Paldam, M. Paldam, C., 2006. *Mellemskrigstiden: Litteratur, kunst, historie og økonomi*. Systime, Århus (udkommer sidst på året)
- Paldam, M., 2001. *Corruption and Religion. Adding to the economic model*. *Kyklos* 54, 383-414
- Paldam, M., 2002. The big pattern of corruption. Economics, culture and the seesaw dynamics. *European Journal of Political Economy* 18, 215-140
- Parker, D., Saal, D., red., 2003. *International Handbook on Privatization*. Edward Elgar, Cheltenham, UK
- Przeworski, A., Alvarez, M.E., Cheibub, J.A., Limongi, F., 2000. *Democracy and Development. Political Institutions and Well-Being in the World, 1950-1990*. Cambridge UP, Cambridge, UK.